

Економічні науки

УДК 657.336

Павлов Костянтин Володимирович

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри підприємництва і менеджменту
Волинський національний університет імені Лесі Українки*

Павлов Константин Владимирович

*доктор экономических наук, профессор,
заведующий кафедрой предпринимательства и менеджмента
Волынский национальный университет имени Леси Украинки*

Pavlov Kostiantyn

*Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Entrepreneurship and Management*

Lesya Ukrainka Volyn National University

ORCID: 0000-0003-2583-9593

Павлова Олена Миколаївна

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та природокористування
Волинський національний університет імені Лесі Українки*

Павлова Елена Николаевна

*доктор экономических наук, профессор,
заведующая кафедрой экономики и природопользования
Волынский национальный университет имени Леси Украинки*

Pavlova Olena

*Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Economics and Environmental Management*

Lesya Ukrainka Volyn National University

ORCID: 0000-0002-8696-5641

Фатенок-Ткачук Алла Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Фатенок-Ткачук Алла Александровна

кандидат экономических наук, доцент

Волынский национальный университет имени Леси Украинки

Fatenok-Tkachuk Alla

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Lesya Ukrainka Volyn National University

Сосовська Олена Сергіївна

магістр кафедри підприємництва і маркетингу

Волинського національного університету імені Лесі Українки

Сосовська Елена Сергеевна

магистр кафедры предпринимательства и маркетинга

Волынского национального университета имени Леси Украинки

Sosovska Olena

Master of the Department of Entrepreneurship and Marketing

Lesya Ukrainka Volyn National University

Мул Вікторія Петрівна

магістр кафедри підприємництва і маркетингу

Волинського національного університету імені Лесі Українки

Мул Виктория Петровна

магистр кафедры предпринимательства и маркетинга

Волынского национального университета имени Леси Украинки

Mul Viktoriia

Master of the Department of Entrepreneurship and Marketing

Lesya Ukrainka Volyn National University

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НУЛЬОВОГО БАЛАНСУ У
ПРОЦЕСІ ЛІКВІДАЦІЇ ЦІЛІСНОГО МАЙНОВОГО КОМПЛЕКСУ
ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ НУЛЕВОГО БАЛАНСА В
ПРОЦЕССЕ ЛИКВИДАЦИИ ЦЕЛОСТНОГО ИМУЩЕСТВЕННОГО
КОМПЛЕКСА**

**PECULIARITIES OF ZERO BALANCE FORMATION IN THE
PROCESS OF LIQUIDATION OF INTEGRATED PROPERTY
COMPLEX**

Анотація. Ліквідація підприємства є досить тяжким та довготривалим процесом, який вимагає заповнення та подачі великої кількості документів. Одним з них є нульовий або ліквідаційний баланс. Даний баланс складається після остаточного розрахунку з учасниками і призначений для оформлення в бухгалтерському обліку ліквідацію підприємства.

В цій статті проаналізовано основні причини ліквідації підприємства та наведено механізм її здійснення. Описано особливості складання та подачі нульового балансу до контролюючих органів та законодавчі документи, які цей процес регулюють.

Ключові слова: ліквідація підприємства, проміжний ліквідаційний баланс, нульовий баланс, контролюючі органи.

Аннотация. Ликвидация предприятия достаточно тяжелый и длительный процесс, который требует заполнения и подачи большого количества документов. Одним из них является нулевой или ликвидационный баланс. Данный баланс составляется после окончательного расчета с участниками и предназначен для оформления в бухгалтерском учете ликвидации предприятия.

В этой статье проанализированы основные причины ликвидации предприятия и приведен механизм ее осуществления. Описаны особенности

составления и подачи нулевого баланса в контролирующие органы и законодательные документы, которые этот процесс регулируют.

Ключевые слова: ликвидация предприятия, промежуточный ликвидационный баланс, нулевой баланс, контролирующие органы.

Summary. Liquidation of an enterprise is a rather difficult and time-consuming process that requires the completion and submission of a large number of documents. One of them is zero or liquidation balance. This balance is drawn up after the final settlement with the participants and is intended for registration in the accounting of the liquidation of the enterprise.

This article analyzes the main reasons for the liquidation of the enterprise and provides a mechanism for its implementation. The peculiarities of drawing up and submitting the zero balance to the controlling bodies and the legislative documents that regulate this process are described.

Key words: liquidation of the enterprise, intermediate liquidation balance, zero balance, regulatory authorities.

Постановка проблеми. Останнім часом, багато підприємств у зв'язку з неплатоспроможністю, банкрутством та не конкурентоспроможністю припиняють свою діяльність. Ліквідація є досить важким та довготривалим процесом. Тому, керівникам потрібно знати особливості її здійснення.

Юридична особа припиняє свою діяльність в результаті реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації. При реорганізації юридичних осіб майно, права та обов'язки переходять до правонаступників [9].

Ліквідація - це припинення діяльності підприємства без передачі прав та обов'язків правонаступникам [3].

Виклад основного матеріалу. Ми систематизували причини ліквідації на рисунку 1.

Рис. 1. Причини ліквідації підприємства

Проаналізувавши нормативно- правові акти щодо ліквідації підприємства виявили такий механізм цієї процедури:

1. Збираються загальні збори.
2. На зборах затверджується ліквідаційна комісія. При прийнятті такого рішення складається протокол в якому вказується: порядок проведення ліквідації; її строки та склад; права та обов'язки комісії. Також визначається графік роботи комісії та відповідальні за складання ліквідаційного балансу.
3. Реєстрація рішення про ліквідацію у держреєстратора. Реєстрація проводиться протягом 3-х місяців з дня прийняття рішення про ліквідацію. Для цього потрібно подати держреєстратору протокол рішення зборів про ліквідацію, реєстраційні номери облікових карток платників податків учасників ліквідаційної комісії та внести адміністративний збір 0,3 прожиткового мінімуму для працездатних осіб.
4. Повідомлення контролюючих органів та кредиторів про ліквідацію підприємства.

5. Проведення інвентаризації та оцінки майна, затвердження початкового ліквідаційного балансу.

6. Припинення трудових відносин з працівниками.

7. Стягнення дебіторської заборгованості та продаж майна.

8. Розрахунки з кредиторами. Вимоги кредиторів при ліквідації підприємства задовольняються у такому порядку:

- спочатку задовольняються вимоги громадян, за заподіяння шкоди життю або здоров'ю, через капіталізацію погодинних платежів;
- потім здійснення розрахунків по виплаті вихідної допомоги та оплата праці з особами, що працюють за трудовим договором, в т.ч. за контрактом і по виплаті винагород за авторськими договорами;
- наступними задовольняються вимоги кредиторів по зобов'язаннях, забезпечених заставою майна ліквідованого підприємства;
- у четверту чергу гаситься заборгованість по обов'язкових платежах у бюджет і позабюджетні фонди;
- насамкінець здійснюються розрахунки з іншими кредиторами відповідно до закону.

9. Складання та затвердження на загальних зборах проміжний ліквідаційний баланс та розрахунок з учасниками.

10. Закриття реєстраційних питань та скасування дозвільних документів.

11. Складання кінцевого ліквідаційного балансу та подання звітності.

12. Завершення процедури ліквідації у держреєстратора.

Нульовий баланс складається після остаточного розрахунку з учасниками. Основною його особливістю є те, що залишки на кінець періоду нульові по всім статтям активів і пасивів. Даний баланс призначений для оформлення у бухгалтерському обліку ліквідації

підприємства та щоб відзвітуватись перед органами. Ліквідаційний баланс подається до ДФС за місцем реєстрації разом з останньою звітністю та до органів статистики та податкової як остання фінансова звітність підприємства, яке ліквідується. При наявності такого балансу ДФС скасує реєстрацію платника ПДВ і прийме останню податкову декларацію платника податку на прибуток, щоб закрити всі розрахунки з ним.

Нульовий баланс складається з статистичної і податкової звітності, а також бухгалтерського балансу. ФОП, якщо він не використовує найману працю, на відміну від організації, може подати нульову декларацію раз на рік. Для коректного подання звітності потрібно заповнити форму 4-ФСС (звіти про доходи і витрати), звіти по ПДВ та податкові декларації.

Складання первинного ліквідаційного балансу при загальній системі оподаткування зводиться до заповнення в пасиві вартості статутного капіталу. В активі показані витрати підприємства. Цифри наступних нульових балансів, щоквартальних, річних, слід переписувати з первинного, змінюючи дати та податкові періоди.

Відповідно до ч. 1 ст. 105 ЦКУ, учасники юридичної особи, суд або орган, що прийняв рішення про припинення юридичної особи, зобов'язані протягом трьох робочих днів з дати прийняття такого рішення письмово повідомити орган, що здійснює державну реєстрацію [9].

До моменту затвердження нульового балансу ліквідаційна комісія складає та подає органам Пенсійного фонду України, доходів і зборів та фондів соціального страхування звітність за останній звітний період. Звітним періодом підприємства, яке ліквідується, вважається період з початку звітного року до дати прийняття рішення про ліквідацію. При ліквідації підприємства ліквідаційна комісія складає ліквідаційний баланс.

До моменту зняття з обліку юридичної особи як платника податків ліквідаційна комісія повинна здійснювати розрахунок зобов'язань щодо податків, зборів, обов'язкових платежів, сплачувати їх і подавати відповідну

звітність. При цьому ліквідаційна комісія складає та подає до органів податкової служби податкову звітність за останній звітний період до затвердження ліквідаційного балансу.

Ліквідаційною комісією складається проміжний ліквідаційний баланс та нульовий баланс. У ліквідаційному балансі, показано результати прийнятих рішень по стягненню боргів, розподілення активів, власного капіталу та погашення чи списання зобов'язань, які призвели до відсутності активів, власного капіталу і зобов'язань ліквідованого підприємства на фінальну дату складання ліквідаційного балансу [8].

Підприємство має право скласти звіт у довільній формі. Проте, є дані, які обов'язково необхідно в нього включити. Механізм підведення проміжних підсумків регулюється статтею 63 ГК [1]. Вона передбачає розкриття такої інформації, як: майно і активи; вимоги, пред'явлені кредиторами, і результати їх розгляду; засвідчені вимоги, які набрали чинності за рішенням суду.

Закон «Про державну реєстрацію юридичних осіб та індивідуальних підприємців» не зобов'язує власників підприємства здавати проміжний ліквідаційний баланс до ДПС. Згідно із законом туди потрібно надіслати лише підсумковий документ [10]. Однак рекомендується все ж таки ознайомити податкову з проміжними результатами також. Це сприятиме пришвидшенню перевірки достовірності поданих даних і завершення процедури закриття бізнесу. Рішення про затвердження проміжного ліквідаційного балансу приймають учасники організації або уповноважений орган, який прийняв рішення про припинення діяльності. Іноді потрібне узгодження з уповноваженим державним органом.

За своїм виглядом, змістом та механізмом заповнення ліквідаційний баланс схожий зі звичайним річним. Головною відмінністю є те, що підсумки підводяться не на 31 грудня звітного року, а на дату складання [2].

Документ підписує голова ліквідаційної комісії. Звітній рік підприємства, яке припиняє свою діяльність, є неповним. Він починається з 1 січня поточного року, а закінчується датою, що передує даті внесення в ЄДРПОУ запису про ліквідацію юридичної особи. На цю ж дату повинна бути складена остання бухгалтерська звітність - ліквідаційний баланс. Також, обов'язково вказується, що це підсумковий звіт. У ньому не повинно бути жодних зобов'язань перед кредиторами, а якщо ліквідаційна комісія змогла розподілити між засновниками або реалізувати майно юридичної особи, контролюючим органам буде представлений приклад нульового балансу.

Висновок. Склад підсумкової бухгалтерської звітності, а також порядок її складання повинні встановлювати національні стандарти. Проте, такі стандарти ще не затверджені, а точний порядок подання підсумкового балансу не встановлений. Це залишається на розсуд уповноважених осіб підприємства та територіальних контролюючих органів які вносять інформацію в ЄДРПОУ.

Література

1. Господарський кодекс України, від 04.02.2005. №11. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 04.10.2021)
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», від 06.10.2016 № 2. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2016. № 2. Ст. 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-19#Text>. (дата звернення 04.10.2021)

3. Онищенко В. Ліквідація підприємства 2021. *Головбух*. 02.04.2021 URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7713-lkvdatysya-pdprimstva-2019>. (дата звернення 04.10.2021)
4. Павлов К.В. Фінансово-бюджетні механізми реалізації антимонопольної політики на ринку житлової нерухомості України: регіональний контекст. Науковий журнал "Економічний форум". 2018. №1. С. 73-80.
5. Павлов К.В., Павлова О.М., Коротя М.І. Регулювання діяльності регіональних газорозподільних підприємств України: монографія. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф». 2020. 256 с.
6. Павлов К.В., Павлова О.М., Купчак В.Р. Стратегічні напрями державного регулювання конкурентних відносин шляхом стимулювання попиту та пропозиції на регіональних ринках житла в Україні. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки: журнал. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. №4(20). С. 141-149.
7. Павлов К.В., Шевчук І. Regional markets for residential real estate: budget mechanisms for the implementation of antimonopoly measures. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки: журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич. Луцьк: Вежа-Друк, 2017. № 3 (11). С. 82-88.
8. Склали ліквідаційний баланс при припиненні діяльності: чи надавати його до ДПС?. *Дебет-Кредит*. 22.10.2019. URL: <https://news.dtkr.ua/accounting/reposts/58439>. (дата звернення 04.10.2021)
9. Цивільний кодекс України, від 19.06.2003. № 2. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. Ст. 356. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n568>. (дата звернення 04.10.2021)

10. Що входить до ліквідаційного балансу. Ліквідаційний баланс - приклад нульового балансу за новою формою. URL: <https://thermik.ru/uk/chto-vhodit-v-likvidacionnyi-balans-likvidacionnyi-balans---primer-nulevogo>. (дата звернення 04.10.2021)
11. Pavlov Kostiantyn, Pavlova Olena and al. Optimization of multi-channel queuing systems with a single retail attempt: Economic approach. *Decision Science Letters*. *Decision Science Letters* 9. 2020. http://www.growingscience.com/dsl/online/dsl_2020_22.pdf. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-51981-0_38
12. Pavlov K., Pavlova O., Kupchak V. Integral Indicators Based on Competitiveness Capacity Characteristics of Regional Real Estate Markets of Ukraine. *Journal of Competitiveness*. 2019. № 11(3). P. 87–108. DOI: <https://doi.org/10.7441/joc.2019.03.06>

References

1. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Commercial Code Ukraine]*. (2005, February 4). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>. [in Ukrainian].
2. *Zakon Ukrayiny «Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayiny "Pro derzhavnu reyestratsiyu yurydychnykh osib ta fizychnykh osib - pidpryyemtsiv" ta deyakykh inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo detsentralizatsiyi povnovazhen' z derzhavnoyi reyestratsiyi yurydychnykh osib, fizychnykh osib - pidpryyemtsiv ta hromads'kykh formuvan'»*. [Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine" On State Registration of Legal Entities and Individual Entrepreneurs "and some other legislative acts of Ukraine on decentralization of powers for state registration of legal

- entities, natural persons - entrepreneurs and public entities"]. (2016, October 6). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-19#Text>. [in Ukrainian].
3. Onyshchenko V. (2021). Likvidatsiya pidpryyemstva .[Liquidation of the enterprise]. [golovbukh.ua](https://www.golovbukh.ua). Retrieved from: <https://www.golovbukh.ua/article/7713-lkvdatsya-pdprimstva-2019>. [in Ukrainian].
 4. Pavlov KV Financial and budgetary mechanisms of antitrust policy implementation in the residential real estate market of Ukraine: regional context. Scientific journal "Economic Forum". 2018. №1. P. 73-80.
 5. Pavlov KV, Pavlova OM, Korotya MI Regulation of activity of regional gas distribution enterprises of Ukraine: monograph. Lutsk: SPD Gadyak Zhanna Volodymyrivna, printing house "Volynpoligraf". 2020. 256 p.
 6. Pavlov KV, Pavlova OM, Kupchak VR Strategic directions of state regulation of competitive relations by stimulating supply and demand in regional housing markets in Ukraine. Economic Journal of Lesia Ukrainka East European National University: Journal. Lutsk: Vezha-Druk, 2019. №4 (20). P.141-149.
 7. Pavlov KV, Shevchuk I. Regional markets for residential real estate: budget mechanisms for the implementation of antimonopoly measures. Economic Journal of the Lesia Ukrainka East European National University: journal / ed. Lyubov Hryhorivna Lypych, Myroslava Bohdanivna Kulnych. Lutsk: Vezha-Druk, 2017. № 3 (11). P. 82-88.
 8. Sklaly likvidatsiynyy balans pry prypynenni diyal'nosti: chy nadavaty yoho do DPS?. [Have made the liquidation balance at the termination of activity: whether to provide it to GNS ?]. (2019, October 22). [dtk.com.ua](https://news.dtk.com.ua). Retrieved from: <https://news.dtk.com.ua/accounting/reposts/58439>. [in Ukrainian].

9. Tsyvil'nyy kodeks Ukrayiny [Civil Code of Ukraine]. (2003, June 19). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n568>. [in Ukrainian].
10. Shcho vkhodyt' do likvidatsiynoho balansu. Likvidatsiynyy balans - pryklad nul'ovoho balansu za novoyu formoyu. [What is included in the liquidation balance sheet. Liquidation balance – an example of zero balance in the new form]. Retrieved from: <https://thermik.ru/uk/chto-vhodit-v-likvidacionnyi-balans-likvidacionnyi-balans---primer-nulevogo>. [in Ukrainian].
11. Pavlov Kostiantyn, Pavlova Olena et al. Optimization of multi-channel queuing systems with a single retail attempt: Economic approach. *Decision Science Letters*. *Decision Science Letters* 9. 2020. http://www.growingscience.com/dsl/online/dsl_2020_22.pdf. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-51981-0_38
12. Pavlov K., Pavlova O., Kupchak V. (2019). Integral Indicators Based on Competitiveness Capacity Characteristics of Regional Real Estate Markets of Ukraine. *Journal of Competitiveness*. № 11(3). P. 87-108. DOI: <https://doi.org/10.7441/joc.2019.03.06>